

Математика уруогун технологической картата.

Учуутал: Степанова А.М.

Кылаас: 6

Уруок тиэмэтэ: «Дьулуруйар Ньургун Боотур – олонхожо саха былыргы кээмэйдэрэ».

Уруок сыала: **Үөрэтэр:** Математикаҕа барбыттарын чингэтии, сахалар кээмэйдэрин туһунан билиһиннэрии, сахабыт төрүт культуратын математиканы кытта сибээһин холобурдарынан көрдөрүү уонна олонхожо кэринг кээмэйдэр туттуллуулара.

Сайынарар: оҕо толкуйдуур, ырытар дьобурун сайынарары;

-Үөрэнээччилэр бэйэ-бэйэлэригэр көмөлөһөр дьобурдарын сайынарары;

Иитии: Төрөөбүт тылга ытыктабыллаах сыһыаны иитии;

Уруок тиибэ: олонхо педагогикатыгар олобуран хатылааһын уруок.

Уруок формата: Бөлөбүнэн үлэ.

Уруокка туһаныллар матырыйааллар: Проектор, экран, соруудахтаах кэнбиэр.

Уруок хаамыта:

1 түһүмэх: тэрээһин чааһа.	Дорооболоһуу. Тэтэрээккэ үлэ, күнү-дьылы суруйуу. Үтүө күнүнэн оҕолоор! Кыабы-күүһү мунньунан. Бэлэмнит дуо үлэлииргэ?	Үөрэнээччи уруок хаамытыгар киириитэ.	1 мүн
----------------------------	---	---------------------------------------	-------

<p>2 түһүмэх: Үөрэнэр соругу туроруу.</p>	<p>Бу соторутааҕыта ким төрөөбүт күнэ буолан аастаный, хас сааһын туолланый? хаһан туолбутай? Саха сэбиэскэй литературатын төрүттээбит, судаарыстыбыннаһын тэрийсибит, уһулуччулаах политической диэйэтэль, лингвист учуонай, наука салайааччыта биһиги киэн туттар киһибит, улуу убайбыт П.А. Ойуунускай буолар. Кини 1893 сыллаахха Таатта улууһугар дьаданы дьизэ кэргэннэ күн сириҥ көрбүтэ. Кыра эрдэбиттэн уһулуччу талааннаах этэ. Биир бэргэн этиитигэр болҕомтобутун ууруохха эрэ: «Үс саха төрүөбүр Үөрүүлээх күнүгэр Мин ырыам ылланыа, Мин аатым ааттаныа» Бу этиитигэр көрөргүт курдук үс диэн чыыһыла баар, ону туох диэн өйдүүгүтү? Бу этии көнөтүк өйдөмөт, үс саха түрүөбүр диэн сахалар, тэнийэн, элбээн бардактарына кини аата үйэлэргэ ааттаныа. Оннук дии оҕолоор? 130 сыл буолла П.А.Ойуунускайы ытыктыырбыт, сүгүрүйэрбит, убаастыырбыт. Ол курдук нь.:5 сыллаахха ЮНЕСКО билиниитинэн Аан дойду чулуу, бастын айымньыта ким диэн буоларый? Оҕолоор олонхо диэн тугуй? П.А.Ойуунускай кыра</p>	<p>Учууталы болҕойон истэллэр. Боппуруостарга хоруйдуулар.</p>	<p>7 мүн</p>
--	---	--	--------------

	<p>эрдэбиттэн олонхону олус диэн сэнээрэр эбит, олонхоуттары батыһа сылдьан олонхо истэр эбит, ол курдук 8-9 сааһыгар олонхо айан оҕолорго кэпсиир эбит. Аан дойду билэр олонхотунан буолар Дьулуруйар Ньургун Боотур, 9 ырыаттан, 36 тыһынынча строкааттан турар эбит. Онтон аҕыйах быһа тардыылары эһиэхэ көрдөрүөм. Бу быһа тардыыларга туох ураты, билбэт тылгыт баарый? Былас. Былас диэн оҕолоор кээмэй буолар. Олонхо кээмэйи кытта ыга сибээстээх. Былыр сахалар бириэмэни, устаны, ыараханы бэйэлэрин ньымаларынан кээмэйдээн кэлбит эбиттэр. Ол аата биһиги бүгүнгү уруокка туох туһунан кэпсэтиэхпитий? Уруокпут тиэмэтэ туох диэн буолуой?</p> <p>Бүгүнгү уруокпут тиэмэтэ «Дьулуруйар Ньургун Боотур – олонхоҕо саха былыргы кээмэйдэр».</p>	<p>Санааларын этэллэр. Уруок тиэмэтин, соругун чопчулууллар.</p>	
<p>3 түһүмэх : Сүрүн чааһа. Кээмэйдэри кытта билсипии.</p>	<p>Кээмэйдэр былыр былыргыттан бааллара, араас омук дьоно туспа кээмэйдээхтэр. Ол курдук нууччалар кээмэйдэрин кытта билсиэбин.</p> <p>Билинни бириэмэбэ диэри туттуллан кэлбит кээмэйдэри төһө билэбитий?</p>	<p>Болҕойон истэллэр.</p>	<p>5 мүн</p>

	<p>Төһө даңаны сыһалаах, халбан буоллун, былыр устаны кээмэйдээһин киһи этин чаастара буолаллара. (слайда)</p> <p>Түөрт тарбах кэтитэ – «биир тутум» диэн буолар</p> <p>Уна илии Тойон Эрбэҕин уонна Сөмүйэ кымаахтыыр ыпсытыттан салгыы ханас сарын бүлгүнүгэр диэри кээмэй «биир арсыын» диэн ааттанар.</p> <p>Икки илиини туора ууннахха нөнүө илии тарбаҕын төбөтүгэр диэри кээмэй «биир былас» диэн ааттанар.</p> <p>Сорох саха былыргы кээмэйдэрин интернет ситимигэр булуоххутун соп.</p>		
<p>4 түһүмэх : олонхо кээмэйдэригэр бөлөбүнэн задача суоттааһын</p>	<p>Кээмэйдэри кытта билистибит. Билигин бөлөбүнэн үлэлиибит. Онно биһиги төһө сплоченнайбыт, бэйэ бэйэбитигэр көмөлөһөрбүт, истэрбит көстүөхтээх. Сорудахтар кэнбиэргэ түнгэтиллэллэр. Бүтэн баран тахсан суоттаабыккытын көмүскүүтүт. Эһиэхэ 6 мүн бэриллэр, эрдэ буттэххитинэ биллэрэбит.</p>	<p>Бөлөбүнэн үлэлээһин.</p> <p>Билиини чингэтэр</p>	<p>15 мүн</p>

	<p>1 бөлөххө: Сахалы кээмэйдэринэн туһанан, задачаны суотгаа. Бухатыыры ойуулаан көрдөр.</p> <p>2 бөлөх. Сахалы кээмэйдэринэн туһанан, задачаны суотгаа. Туйаарыма Куо суһуоҕун уһунун суоттаан таһаар?</p> <p>3 бөлөх. Сахалы кээмэйдэринэн туһанан, задачаны суотгаа. Ат кээмэйн суоттаан таһаар.</p> <p>Чэ эрэ эрэ оҕолоор, биирдии биирди тахсан толорбут сорудахтарбытын комүскүөбүн.</p>	<p>сорудахтары толоруу.</p> <p>Огорбут сорудахтарын тахсан кэпсииллэр.</p>	
<p>5 түһүмэх: уруок түмүгүн таһаарыы.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Уруогу сөбүлээтигит дуо? • Тугу саңаны биллигит? • Уруок ханнык түһүмэбэ эһигини ордук интириэһиргэттэ? • Ахсаан уруогун кытта олонхо төһө сибээстээх эбит дии санаатыгыт? 	<p>Бугун барбыкка, хатылаабыкка олобуран санаа уллэстиитэ.</p>	<p>3 мүн</p>

6 түүмэх : дьибэ улэ, сыаналаны	Дьибэтээби үлэбин ханныгы онороргун тал. 1. Сахалы мээрэйдэргэ задачата толкуйдаан. 2. Олонхоѳо уонна сахалы мээрэйдэргэ таайбаранна онор.	Дьибэ үлэлэрин талыныы.	2 мүн
---	---	-------------------------	-------